

Zasloužilý buřič profesor Vojtěch Cepl

„Tam nahoře“ musí mít hodně práce pro soudce, když v krátké době povolali do služby dalšího ze soudců první sestavy Ústavního soudu České republiky. Po Vladimíru Klokočkovi v sobotu odešel i zaslužilý buřič Vojtěch Cepl, aby uplatnil svou výsadní přednost: schopnost ostře formulovat otázky a vystoupit s pevným názorem bez ohledu na nepříjemnosti, které vzniknou. Stěží si představit dva odlišnější osobnostní a vědecké typy, než byli tito profesori. Avšak měli jedno společné: jasnou vizi modelu právního státu, která vznikla dlouhodobým studiem a přemýšlením nad poselstvím, které dává zkušenost s každodenním fungováním liberální demokracie. Taková vize je nutná, má-li soudce rozpoznat důležitost otázky, kterou má rozsoudit. Bez hlubokého pochopení souvislostí je právník ztracen ve změti konkurujících právních předpisů a nerozpozná širší význam zdánlivě banálního sporu. Porozumění je podmínkou produktivní diskuse, argumentačního střetu který vyjasní a vyrýsuje hranice předtím jen nejasné. Vojtěch Cepl byl diskutérem první třídy a my musíme vzít na vědomí, že nyní se již v zájmu věci ve vši úctě hádá se svými kolegy V. Čermákem, A. Procházkou a dalšími zakladateli tradice liberálně demokratického právního státu, v němž nejsou lidé poddáni jiným lidem, nýbrž zákonu, který vládne všem.

Připravenost k veřejnému vyjádření není samozřejmá a vyžaduje odvahu jít z kůží na trh, odvahu dopouštět se nepřesností a někdy i chyb. Vojtěch Cepl prolomil tendenci vytlačení soudce z veřejného prostoru („soudce hovoří s veřejností pouze ústy svých rozhodnutí“). První vykonavatel funkce vždy výrazně ovlivňuje její budoucí náplň. Rozhlédneme-li se v transformujících se zemích, musíme říci, že naše země měla mimořádné štěstí na svůj první ústavní soud, jehož členové byli přítomni ve veřejném prostoru a výrazně ovlivnili veřejné chápání role soudce. U některých kolegů možná vyvolával fakt, že profesor Cepl je „mediální hvězdou“, mírnou žárlivost. Avšak i oni chápali a uznávali potřebnost role propagátora ústavnosti. Byrokratické pojetí soudcovské role by mělo v mediální době devastující účinek na důvěru v právo a na vědomí prospěšnosti role soudce. Soudy musí chrlit stovky rozhodnutí denně a možnost veřejnosti seznámit se s autentickým výkladem podstaty rozhodnutí je omezená. Promluva soudce je nezastupitelná, neboť jinak je veřejnost odkázána na transformovanou sdělení, kdy redaktor či editor užívá jiné informační důrazy, dle své představy o důležitosti a zajímavosti zprávy, což někdy vede k mimoběžnosti a dokonce k dezinterpretaci podstaty rozhodnutí. Soudy mají stále malé zdroje vyčleněné na mediální informování, ale vše se zlepšuje a tato role je vnímána jako důležitá, na čemž mají výrazný podíl lidé jako profesor Cepl.

Právo je vysoce exaktní disciplínou, do níž nesmí člověk přinášet nepřesnosti. Jenže právo je lidským nástrojem, nástrojem tvořeným a užívaným lidmi. Pravda o povaze práva vzniká pozorováním *práva v akci*. Právo je živo z lidské důvěry (bez ní je jen dalším byrokraticky samoučelným systémem dnešní společnosti). Obecné porozumění podstatě právního provozu podmiňuje ochotu právo ctít a za každých okolností je dodržovat. Popularizační práce byla dalším veledůležitým přínosem profesora Cepla. Pro právníka bylo vždy osvěžující, jak Cepl dokázal vyhmátnout věc, která je teď a tady důležitá, a formulovat ji do pár prostých vět. Referujete-li stručně o tématu mnohastránkové knihy, neobejdete se bez zjednodušení až drastických. Jenže bez podobných zjednodušení bude téma nepovšimnutou součástí veletoku textů, který kolem nás neustále plyne. Ve vědecké komunitě je popularizace velmi nevděčná a občas se stane, že šlápnete vedle. Popularizace potřebuje odvážné lidi, připravené dělat chyby a nést za ně odpovědnost.

Profesor Cepl byl mužem diskuse a dialogu. Své vzpomínky (jak jinak než diktované) jen rozepsal. Podstatu jeho pojetí práva tedy bude nutné čerpat z ohromné porce zaznamenaných rozhovorů. Uděláte-li to, nebude litovat, protože zesnulý byl mužem nejen důvtipným, ale i vtipným, a věren příkázání efektivnosti chápal, že dobrý bonmot často vysvětlí více, než mnohastránkové vyjádření. Ironie a sebezhozování („proslulý Ceplovský takt“) patřily k jeho arzenálu, o čemž nás přesvědčí třeba jeho novoročenky Vojtěch Cepl jako ústavní soudce nevydal ohromující množství nálezů. V tomto smyslu nebyl nosičem vody, a podobně jako prezident Ronald Reagan si tímto způsobem patrně uchovával možnost mít čas věnovat se jen těm nejdůležitějším otázkám z těch důležitých.

Je u nás obecně stále málo lidí připravených a schopných poučeně, srozumitelně a jasně se vyjadřovat k veřejným otázkám. Mezi fundovanými právníky je jich ještě méně, což je vedle jistého konservatismu a profesních omezení, spojeno i s faktem, že právní otázky poutající veřejný zájem jsou neodvratně spojeny s mocí, a mluvčí svou interpretací vždy nutně poškodí či ohrozí zájmy toho či onoho politického aktéra. A političtí aktéři si u nás zvykli svou nelibost dávat najevo prostředky jen málo vybranými. Přesto profesor Cepl vždy reagoval a byl připraven k vyjádření - často jako jediný člen právní elity, a to i v situaci, kdy mu zdraví vystavovalo značná omezení. *Polis* potřebovala jeho hlas. Víme o někom, kdo to za něj vezme?

Hynek Baňouch, právník,
byl krátce asistentem profesora Cepla